

Tel-Aviv University
The Lester and Sally Entin Faculty of Humanities
The Zvi Yavetz School of Historical Studies
The Department of the History of Middle East and Africa

From Delegates to Diplomats:
The Ottoman Diplomatic Office in Prussia
(1763–1808)

This dissertation is submitted for a PhD. Degree in the University of Tel-Aviv
by
Irena Fliter

The dissertation was supervised
by
Prof. Miriam Shefer-Mossensohn

A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of
Philosophy in Tel Aviv University

December 2016

Abstract

Between 1763 and 1808 the Ottoman Empire dispatched several levels of diplomats to Prussia – three ambassadors, four *chargés d'affaires*, and several *dragomans*. The diplomats and their entourages came from various religious, ethnic, and social backgrounds. They hailed from Muslim bureaucratic elites or from prominent Greek-identified families from the Phanar district of Istanbul, hence named Phanariots. Others came from the ranks of Ottoman officials from the Danubian Principalities as well as the Balkan provinces of the Ottoman Empire; and yet again others were selected from Jewish and Levantine commercial and mercantile circles. By shedding light on the Ottoman diplomatic missions to Prussia between 1763 and 1808, this thesis explains the diversity of the personnel as well as the social and cultural practices that made the Ottoman delegates into professional diplomats. Thereby it demonstrates the contribution of this diversity and these practices to the evolution of the Ottoman diplomatic office. The thesis further introduces different aspects the daily lives of Ottoman delegates and the practical aspects of organizing a diplomatic mission into the study of international relations during the early modern period. It strives to tie the social and cultural experiences of life abroad to the political and financial aspects of the diplomatic profession. And finally, the dissertation sheds light on the understudied history of Ottoman-Prussian relations during the eighteenth century.

The first chapter of the dissertation illustrates that Ottoman delegates and diplomats had malleable identities, which they adjusted to their diplomatic duties and the country of posting. These diverse identities co-existed with the notion of being Ottoman representatives. Hence, many

of the Ottoman *chargés d'affaires* as well as dragomans continued to be influential figures in the diplomatic contacts between Ottoman Empire and other political entities. Another observation is that there was little difference between ad-hoc and permanent ambassadors in their education and skills. In fact, a change in the professional training occurred only with the introduction of the office of the *chargé d'affaires*. By exposing how the earlier generation of delegates and dragomans was made up of Ottoman subjects from various social, ethnic, and religious backgrounds, the dissertation demonstrates that at the beginning of the nineteenth century diplomatic posts were held by people with specialized education and set of skills. Yet, the evolution of the diplomatic profession did not occur in a linear manner from non-specialized and untrained to professionally educated and highly skilled. On the contrary, the diplomatic profession solidified as the result of trial and error. The second chapter shows that the increasing demand of inter-connectivity contributed to a growing body of ad-hoc diplomatic personnel and intermediaries at the end of the eighteenth century. The dissertation argues that diplomatic contacts and policies were dependent on the functioning of these ad-hoc and intermediary networks. It claims that technical and practical performances of these networks had a great impact on the development of the diplomatic profession and vice versa. The thesis additionally suggests that the inclusion of ad-hoc intermediaries and their networks into the cast of the diplomatic personnel, provides an insight into various practices surrounding the diplomatic occupation. In most instances the Ottoman and Prussian diplomats required ad-hoc intermediaries who spoke Ottoman Turkish and German. This was a qualification not easily to come by and both the Ottoman diplomatic delegations to Prussia as well as the Prussian embassy in Istanbul struggled to find local German-speaking personnel. Many of these ad-hoc intermediaries not only provided linguistic and cultural assistance, but also acted as financial brokers, postal messengers, and diplomatic couriers. However, the position of these intermediaries

was not unchallenged but quite often uncertain and even dangerous. Some of the intermediaries could gain commercial connections or improve their legal status, while others put their well-being or the business at risk. Their position depended on governments, which profited from the services offered by the intermediaries, but also questioned their loyalty and trustworthiness.

Another crucial aspect of diplomatic exchanges and the evolution of the diplomatic occupation is the establishment of a diplomatic accord. The negotiation of such an accord between the Ottoman Empire and Prussia is discussed in the third chapter. The argument illustrates that the diplomatic ranking system was important to the Europeans because it entailed various levels of honor expressed between courts, diplomatic missions, and their entourages. It was likewise important to the Ottoman delegates, whose social standing, public reputation, and trustworthiness was a valuable asset of diplomatic relations. Further playing a crucial role in the establishment of a diplomatic accord were disputes over government funding, the negotiation of ceremonies, and the ambiguities of the diplomats' ranks. Eventually, the Ottoman Empire and Prussia succeeded to establish an agreement through the negotiation of reciprocal funding practices and a protocol, which included ceremonies, gift exchanges, and diplomatic ranking. The manner in which both governments and their delegates came to an accord, shows that the diplomatic canon was flexible and subjected to practical considerations.

The main issue in achieving a diplomatic accord was the financial maintenance, which Ottoman envoys and their entourage received from the Prussian and Ottoman treasuries. Hence, the third chapter illustrates that the Prussian funding was quite generous and even the Ottoman dragomans had a salary that by far exceeded the average income of ordinary Prussian subjects in Berlin. The permanent Ottoman missions to Prussia, funded by the Ottoman treasury, were less well-off than their ad-hoc predecessors, yet still received enough money — if it arrived in time —

for a comfortable life abroad. Since the funding of diplomatic missions connected all diplomatic players and forced them into a dialog, it contributing to the consolidation of diplomacy as the practice of negotiation between two governments. Finally, the third chapter demonstrates that negotiations over funding and diplomatic ceremonies were not the only matters of diplomatic accord. At the end of the eighteenth century, the diplomatic canon had to include novel practices such as diplomatic immunity and funerals. These novel practices further contributed to the formation of the diplomatic occupation and its exposure to the wider public beyond the royal circles.

After having discussed the diplomatic personnel and the diplomatic accord, the fourth chapter then turns to the delegates' and diplomats' assignments in Prussia. The Sublime Porte's assignments included political mandates, commercial as well as personal advocacies, and the observation of cultural practices in the host country. Yet, the duties and functions of Ottoman diplomats abroad were not strictly confined to what had been their official assignments, but rather reflected contemporary political and economic developments in eighteenth century Europe. The Ottoman government in Istanbul and the diplomats abroad adjusted their responsibilities and activities to the shifting requirements of their time. Such a gradual adjustment was the introduction of permanent missions, which was merely a stepping stone in the formation of the responsibilities of the Ottoman diplomatic office. Prior to the permanent missions, Ottoman diplomats had already attempted to extend their competences of their office. They advocated the personal and mercantile cases of Ottoman as well as non-Ottoman subjects without an official mandate in the accreditation letters. Another indication of the gradually shifting assignments was the diplomats' increasing engagement with cultural and intellectual questions of the Enlightenment and an emerging German national discourse. Thus, the fourth chapter argues that maintaining cultural contacts and observing the

cultural field in Prussia was part of the responsibilities, if not the official assignments, of Ottoman diplomats. As part of their assignments or as part of what they perceived as their assignments, Ottoman envoys visited stage performances, social events, and purchased literary works. These cultural interactions indicate matters relevant to the Ottoman delegates and illustrate the range of information, to which the diplomats were exposed in their endeavors to observe the Prussian society.

The fifth and last chapter demonstrates that Ottoman delegates and diplomats were dispatched to Prussia with certain assignments and expectations, but they also lead a normal daily life. When staying abroad in eighteenth century Prussia, many Ottoman delegates — like their Prussian neighbors — encountered unsuitable apartments, sickness, or even death. Yet, as the last part of the dissertation shows, Ottoman delegates did not differentiate between everyday life and official diplomatic work. When receiving medical care or organizing their lodgings, the envoys expected to be treated as representatives of the sultan and not as private individuals. The arguments shows that while previously questions of the envoys' housing and health were mainly under the auspices of their host, by the end of the eighteenth century the responsibility was shared between the Ottoman diplomats and the Prussian government. Shedding light on the resulting negotiations and tensions between the Ottoman diplomats, ordinary subjects, and the Prussian authorities, the fifth chapter then illuminates an unexpected side effect — the diplomats' intensified contacts with Prussian urban life and social institutions. The diversity of contacts shows that being an Ottoman diplomat at the end of the eighteenth century encompassed not only the cross-linking of two sovereigns or two courts, but also the entanglement of the cultural and social spheres of two urban centers.

**אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
בית הספר להיסטוריה החוג**

**מנציגים לדיפלומטים:
המשרד העוסמאני הדיפלומטי
בפרוסיה (1763–1808)**

חיבור זה הוגש לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה" באוניברסיטת תל אביב

על-ידי

אירנה פליטר

העבודה הוכנה

בהדרכת

פרופ' מרים שפר מוסנזון

דצמבר 2016

תקציר

בין השנים 1763-1808 האימפריה העוסמאנית שלחה דיפלומטים בדרגים שונים לפרוסיה – שלושה שגרירים, ארבעה ממונים על היחסים ומספר מתורגמנים. הדיפלומטים והפמליות שלהם הגיעו מרקעים דתיים, אתניים וחברתיים שונים ומגוונים. הם השתייכו לאליטות בירוקרטיות מוסלמיות או זוהו עם משפחות בולטות ממוצא יווני מרובע פנאר באסתנבול, ועל כן נקראו פנריוטס. אחרים הגיעו מקרב שורות של פקידים עוסמאנים מנסיכויות דנובה וכן מהפרובינציות הבלקניות של האימפריה העוסמאנית; חלקם נבחרו מקרב חוגים כלכליים ומסחריים יהודיים ולבנטיניים.

באמצעות הפניית זרקור על שליחויות דיפלומטיות עוסמאניות לפרוסיה בין השנים 1763-1808, מחקר זה מסביר את הגיוון ואת המורכבות של המנהגים שהפכו את הנציגים העוסמאניים לדיפלומטים מקצועיים. באופן זה, המחקר מראה את התרומה של מנהגים אלה להתפתחותו של המשרד הדיפלומטי העוסמאני. התיזה מתחקה אחר חוויות מחיי היום-יום ואחר היבטים שימושיים של דיפלומטיה במחקר של יחסים בינלאומיים במהלך העת החדשה המוקדמת. התזה שואפת לקשור את החוויות התרבותיות והחברתיות של חיים בארץ זרה להיבטים הפוליטיים והכלכליים של מקצוע הדיפלומטיה. לבסוף, שופך המחקר אור על יחסי החוץ של האימפריה העוסמאנית אל מול פרוסיה במאה השמונה-עשרה, תחום בהיסטוריה עוסמאנית שלא זכה למחקר מעמיק.

הפעילויות של השליחים והדיפלומטים העוסמאניים לאחר הצבתם בברלין מראה שמקצוע הדיפלומט לא התפתח בצורה לינארית: קרי מתחום אפור וללא כללי הכשרה מוצקים למעוזם של בעלי השכלה מקצועית גבוהה ואיכויות בולטות, אלא היה סיפור של תיקון טעויות. מן המחקר עולה שלנציגי האימפריה היו זהויות משתנות שהתחלפו על פי המקום הגיאוגרפי בו הוצבו. המנעד הרחב של הזהויות חי בד בבד עם הרעיון של מהות השליחות הדיפלומטית ורבים מהשגרירים והמתרגמים הרשמיים המשיכו להיות דמויות משמעותיות בנבכי הדיפלומטיה העוסמאנית, בפועלה אל מול גורמים בינלאומיים אחרים. הטיעון המובא בעבודה זו יראה כי יכולות הפעולה ורמות ההכשרה של השגרירים העוסמאניים היו כמעט זהות. השינוי שחל בהתמקצעות ובהכשרה המקצועית של הדיפלומטים העוסמאניים חל רק לאחר הקמתו של משרד

החוץ. העבודה שלהלן תאיר באור את העובדה כי למרות ששליחים עוסמאניים הגיעו מרקעים חברתיים, דתיים וכלכליים שונים, הם לבסוף היו פרי של אותה יצירה. היד המכוונת של האימפריה העוסמאנית הכשירה את הדרך למסלול מקצועי בתחום יחסי החוץ, כולל דרישות סף ואפשרות לקידום.

התזה שלהלן מדגימה שהביקוש לפיתוח רשתות קשר קרוב בסוף המאה השמונה-עשרה, תרם לעליה במספרם של הדיפלומטים, התוצאה אשר על כן הייתה הופעתה של רשת קשרים בינלאומית בין מדינות וממשלות. קשרים ומדיניות דיפלומטית הושפעו מהאופן בו התנהלה רשת קשרים זו. לפי מחקר זה, מנהגי היום-יום וההיבטים המעשיים של ניהול היחסים, בדגש על יחסים בין-אישיים, היו בעלי השפעה מכרעת על התפתחות המקצוע הדיפלומטי. בחינת רשתות הקשר הבלתי-אמצעיות היא חלק ממגמה גוברת בתחומי מחקר היסטוריים. בבחינת היחסים העוסמאניים-גרמנים אנו נוכחים לדעת כי הדרישה למתווכים, אנשים דו-לשוניים, הייתה גבוהה. שליחי הסולטאן בברלין כמו גם מקביליהם באסתנבול התקשו למצוא מתווכים שכאלה. כשנמצאו המתווכים, הם לבסוף סיפקו לא רק עזרה הדדית בתרגום מעשי ובהבנה תרבותית אלא התפתחו לכדי סוכנים פיננסיים, שליחי דואר, ושליחים דיפלומטיים.

אולם, תענוגות דיפלומטיים בצד, משימתם של המתווכים הייתה מורכבת ומאתגרת ולעיתים אף מסוכנת. לחלקם התאפשר לפתח יחסים כלכליים ולשפר את מעמדם המשפטי, כאשר אחדים מהם סיכנו את מטה לחמם ואף את חייהם. ממשלות נתמכו על ידי שירותם של המתווכים למרות שנאמנותם של האחרונים כאנשים פרטיים הייתה מוטלת בספק וחיבורם לעולם הדיפלומטי היה לעיתים קלוש עד בלתי קיים.

השפעה חשובה על התפתחות המקצוע הדיפלומטי הייתה ליסוד ההתאמות בתפעול יחסי החוץ בין מדינות. לפי התזה שלהלן, מערכת הדירוג הדיפלומטי, דרך ההתקשרות ומאפייניה, נתפסה כחשובה באירופה, מכיוון שהיא טמנה בחובה רמות שונות של גילויי כבוד הדדי בין משלחות ואולמות דיפלומטיים. באותה מידה ממש, היה הדבר חשוב לשליחי האימפריה העוסמאנית אשר נהנו ממעמדם הכלכלי-חברתי כמנוף לחיזוק מעמדם כמתווכים בין מדינות. בין שאר עיסוקיהם פעלו המתווכים בפתרון מחלוקות על הקצאות כספים ממשלתיות, בניהול משאים ומתנים על חתימת הסכמים בינלאומיים, בענייני נאמנות אישית ובפעילותן של רשתות קשרים לא אמצעיות. לבסוף, הסכימו האימפריה העוסמאנית ופרוסיה על דרך מקובלת של חלוקת משאבים ממשלתיים וחלופת מתנות במה שנודע לאחר מכן כ-'פרוטוקול'. האופן בו

האימפריה העוסמאנית והממשלה הפרוסית נשאו ונתנו ביניהן מלמד על כך שהפרוטוקול הדיפלומטי היה גמיש ונתון ללחצים של שיקולים תועלתניים דו-צדדיים.

אחת מהשאלות הגדולות בחילופים הדיפלומטיים בין פרוסיה לאימפריה העוסמאנית נגעה בעניין התמיכה הכלכלית לה זכתה המשלחת העוסמאנית מן האוצר הפרוסי. מימון משלחות דיפלומטיות הביא לחיבור בין שחקנים שונים והיה לזרז מכריע ביצירת דו-שיח ובכך תרם להתגבשות הדיפלומטיה כאמצעי מרכזי בתקשורת בין שתי ממשלות. המימון הפרוסי למתווכים היה נדיב ביותר ומשכורתם של המתווכים והמתורגמנים היתה גבוהה לאין שיעור בהשוואה למשכורת הממוצעת של נתין פרוסי בברלין בתקופה הנדונה. המשלחת העוסמאנית הקבועה לפרוסיה, לעומת זאת, שגרירה המוצהרים של האימפריה אשר ירשו את מקומם של המתווכים והמתורגמנים, זכו לתנאים נוחים פחות נוכח העובדה שכשליחי האימפריה הם קיבלו את שכרם ישירות מממשלתם אשר הייתה ידועה במוסר תשלומים נמוך. כפי שתראה התזה שלהלן, מלבד עניין המימון הכספי נדרשו הדיפלומטים של המאה השמונה-עשרה לעסוק לראשונה בנושאים כגון חסינות דיפלומטית והשתתפות בטקסים רשמיים כגון הלוויות וכדומה. העיסוק שמעבר לגבולות הגזרה של התקשורת הבין-מדינית שופך אור חדש על הדיפלומט כבעל מקצוע וחשף אותו לעיני הציבור במעגלים שלא נראו עד אז.

המשימות שניתנו לשליחים העוסמאניים הרחיבו את מקצוע הדיפלומט, משליח נושא דבר השליט, לבוחן כליות ולב. המשימות אליהן נדרשו השליחים העוסמאניים חרגו מן ההסמכה הדידקטית וכללו ליקוט אבחנות והבחנות תרבותיות במדינה המארחת. הממשלה העוסמאנית באסתנבול ושליחיה ברחבי אירופה שייפו את תחומי אחריותם ופועלם על פי צרכי המערכת העולמית של סוף המאה השמונה-עשרה. למשימותיהם הקלאסיות של ניהול קשרים דיפלומטיים התווספו פנים שונות, שינוי אשר שיקף את המציאות הכלכלית-חברתית של הצמיחה המואצת של אותה תקופה. בכך סללו השליחים העוסמאניים את הדרך ליצירת המשרד העוסמאני לקשרי חוץ. סימן טוב לשינוי ההדרגתי המוזכר לעיל ונדון בתזה להלן הוא שאיפתם המתמדת של שגרירי הסולטאן להרחיב בהדרגה את תחומי פעולתם. למעשה, הם נתנו תוקף למעמדם על ידי התערבות בענייניהם של נתינים לא-עוסמאניים וזאת למרות שלהתערבות כזו לא היה מעמד משפטי מחייב.

לכן, הטענה המובאת כאן נוגעת לכך שהשליחים העוסמאניים ראו ביצירה ובשמירה של קשרים תרבותיים כחלק מהגדרת תפקידם, או לפחות כך על פי הגדרתם וכפועל יוצא ממעשיהם. שליחים עוסמאניים כיבדו בנוכחותם אירועי תרבות וחברה כדבר שבשגרה. הם אף היו לקוחות שרכשו אמנות לסוגיה, לרבות רכישת ספרים וחפצי אמנות.

שליחים עוסמאניים נשלחו לארצות שונות עם משימות באמתחתם וגיבוי מהול בציפייה מאסתנבול אך לא היו שונים במיוחד מהקהל המקומי. כמו מרבית הנתינים בסוף המאה השמונה-עשרה גם הם חוו מעונות דחק, חולי ושאר תלאות החיים. החלק האחרון בתזה שלהלן ידגים כי לא היה הבדל ברור בין חיי היום-יום בארץ זרה לבין העבודה הדיפלומטית. במרבית המקרים השליחים העוסמאניים לא התנהלו בחייהם הפרטיים כיחידים עצמאיים אלא כשליחו של הסולטאן. התזה שלהלן מדגימה כי הנטל בנוגע לרווחתם של השליחים עבר במהלך המאה השמונה-עשרה מן המדינה המארחת למדינה השולחת. בתוך התנהלו ויכוחים וגברו מתיחויות בין הדיפלומטים העוסמאניים, הרשויות הפרוסיות, והנתינים הפשוטים - עד כדי מערבולת של קשרים חברתיים-כלכליים, קשרים אשר הדגימו כי להיות דיפלומט עוסמאני במאה השמונה-עשרה בפרוסיה משמעו לא רק בבניית קשר בין שתי ממשלות אלא הלכה למעשה חיבור בין שני עולמות תרבותיים-חברתיים בעולם האימפריות הישן.